

Digitaalisen historiantutkimuksen opetuskiertue

Järjestimme vuoden 2018 alussa historiantutkijoille epätyypillisen ”Roadshow”-opetuskiertueen digitaalisesta historiantutkimuksesta. Se ulottui kuuteen suomalaiseen yliopistoon Oulusta Joensuuhun, Jyväskylään, Tampereelle, Turkuun ja Helsinkiin. Opetus koostui luennoista ja työpajoista, joissa tutustuttiin uusiin digitaalisiin työkaluihin ja osoitettiin niiden antia historiantutkijoille. Kiertueen inspiroimana ja jatkeeksi pidimme historian digitaalisista tutkimusmenetelmistä syventävän työpajan Otaniemessä toukokuussa 2018. Sen tuottama kokoelmateos tulee tarjomaan laajan kattauksen uusinta suomalaista digitaalista historiantutkimusta myös ulkomaiselle yleisölle¹.

Tausta

Asiaa tuntematonta pelottaa tietokoneiden käytössä lähinnä ohjelmointitekniikan outous. Lajittelu- ja laskentatehtävissä ohjelmoinnin tunteminen on kuitenkin tarpeetonta, koska useimmista kysymykseen tulevista tehtävistä on olemassa valmiit ns. kirjasto-ohjelmat. Täten ei alan ammattihenkilöidenkään tarvitse tuntea monimutkaisempia ohjelmia eikä laatia jokaista tehtävää varten omaa ohjelmaansa, vaan he voivat syöttää koneeseen valmiit tehtävän vaatimat toimintaohjeet. Tietokoneen palvelua haluavan on kuitenkin tiedettävä, mitä tietokone yleensä kykenee ja mitä se ei kykene tekemään.²

Näin Viljo Rasila kiteytti tarvittavat uudet tiedot ja taidot *Historiallisessa Aikakauskirjassa* vuonna 1967, kun hän esitteli ajankoh- taista tutkimuskysymystä nimeltään ”Tietokone historiantutkimuksessa”.³ Vaikka käytetty tekniikka on mullistunut viidessäkymmenessä vuodessa, monet hänen yleisistä ohjelauseistaan soveltuvat nykypäivän historiantutkijoille. Myös vuoden 2018 digitaalisen historiantutkimuksen opetuskiertueessamme ydin oli kertoa, mihin tietotekniikka nykyään kykenee ja toisaalta missä sen rajat menevät.

Digitaalisen historiantutkimuksen opetuskiertueen taustalla on keväällä 2016 aloitettu aihepiirin kartoitushanke, jossa selvitettiin ”digitaalisen historian” eli lähinnä tietokoneavusteisen historiantutkimuksen kehitystä, nykytilaa ja tutkijoiden toiveita Suomessa. Selvityshanke puolestaan oli pidemmän yhteistyön jatkoa ja sitä oli teke- mässä ryhmä historiantutkijoita neljästä suoma- laisesta yliopistosta.⁴ Projektinjohtajana toimi teollistumisen historian professori Mats Fridlund Aalto-yliopistosta. Fridlund on teknologian histo- riasta Ruotsissa väitellyt historiantutkija, joka on viime vuosina suuntautunut terrorismin materi- aaliseen historiaan ja digitaalisen historiantutki- muksen kehittämiseen.⁵

Kehityshankkeen rahoittajaksi saatiin Koneen säätiö. Osana hanketta päätettiin kokeilla tässä kuvattua kiertävää opetustapaa. Opetuskiertue toteutettiin kuudessa yliopistossa kokonaan Koneen säätiön rahoittamana.⁶

1. Kirja on parhaillaan kustantajan referee-prosessissa.

2. Viljo Rasila, Tietokone historiantutkimuksessa. *Historiallinen Aikakauskirja* 65 (1967), 140–146, erit. 144.

3. Ks. myös Petri Paju, International cooperation and Finland in the early years of computer-assisted history research. Combining influences from the Nordic and Soviet Baltic historians. Teoksessa *Digital Humanities in the Nordic Countries 4rd Conference*. Tulossa.

4. Petri Paju, Digitaalista historiantutkimusta tavoittamassa. *Historiallinen Aikakauskirja* 114 (2016), 246.

5. Mats Fridlund, Trawling Texts for Terrorisms. Using Semiautomatic Digital History Methods to Study Terrorism’s Emergence, 1848–1914. Esitelmä konferenssissa 1800-luku ja tulevaisuus – 19th-Century Studies and Visions of the Future. 1800-lukututkimuksen verkosto, Helsinki 26.1.2018; Mats Fridlund, Digital History 1.5. Historical Research between Domesticated and Paradigmatic Digital Methods. May 18, 2017. HumLab, Uumajan yliopisto, videotallenne, https://play.umu.se/media/t/o_3aoinb2k/105250 (26.2.2019).

6. Kiertueen verkkosivuilta löytyy tarkempia tietoja opetetuista menetelmistä ja yliopistokohtaiset ohjelmat, <https://digi-histfinlandroadmapblog.wordpress.com/2018/01/12/roadshow/> (17.2.2019).

Fig. 5. A river network captures the flow across history of US political discourse, as perceived by contemporaries. Time moves along the x axis. Clusters of 300 most frequent terms for each of 10 historical periods are displayed as vertical bars. Relations between clusters of adjacent periods are indexed by gray flows, whose density reflects their degree of connection. Streams that connect at any point in history may be considered to be part of the same system, indicated with a single color.

Tärkeä peruste kiertueelle oli aiemman hankkeen kysely, jossa olimme selvittäneet digitaalisen historiantutkimuksen keskeisiä haasteita ja kehittämiskohtia. Yhdeksi keskeiseksi ongelmaksi oli noussut digitaalisten menetelmien opetuksen puute ja ylipäänsä se, että historiantutkijoilla ei pääsääntöisesti ole ollut systemaattista koulutusta tietokoneiden tai ohjelmistojen hyödyntämiseen. Tarvittiin toisin sanoen digitaalisten menetelmien koulutusta sekä opiskelijoille että pidemmälle ehtineille historiantutkijoille.⁷

Toiseksi tärkeäksi kehityskohdaksi kyselyn vastaajat näkivät sen, että historiantutkijoilla oli kovin vähäiset yhteydet informaatioteknologian tutkijoihin tai kehittäjiin. Miten luoda parempia kontakteja IT-alan osaajien ja historiantutkijoiden välille, saattaa näitä yhteen ja sillä tavoin mahdollistaa uudenlaista poikkitieteellistä yhteistyötä? Digitaalisen historiantutkimuksen ”Roadshow” ja sitä syventänyt työpaja hakivat ratkaisuja yllä mainittuihin ongelmiin.

■ Kuva 1: Jo Guldi ja dynaamisesti muuttuvat topicit eli tekstin aiheiden ydintermit. Roadshow, Oulun yliopisto, 29.1.2018. Kuva: Mila Oiva.

Roadshow – suunnittelusta liikkeelle ympäri maan

Liikkuvaan Roadshow-tiimiimme kuului kuusi luennoitsijaa, joista suurin osa oli mukana koko kaksiviikkoisen kiertueen ajan. Opetuskiertue alkoi Oulun yliopistosta maanantaina 29.1.2018 ja päättyi kahden viikon kuluttua Helsingin yliopistoon perjantaina 9.2.2018.

Matkaan lähtivät historiantutkijat Mats Fridlund, joka esiteltiin edellä, dosentti Johan Jarlbrink, apulaisprofessori Jo Guldi, FT Mila Oiva, dosentti Petri Paju sekä kieliteknologian specialisti Tero Aalto. Opettajaryhmän jäsenet toimivat historian tutkijoina ja opettajina erikoisaloillaan. FM Tero Aalto työskentelee Tieteen tietotekniikan

7. Petri Paju, Digitaalinen historiantutkimus. Kyselytuloksia, <https://digihistfinlandroadmapblog.wordpress.com/2016/09/01/raportti-kyselyvastauksista/> (26.2.2019).

keskuksessa (CSC) ja Kielipankissa. Hän esitteli etenkin Kielipankin digitaalisia aineistoja ja niiden analyysimahdollisuuksia.

Ulkomaisina vahvistuksina opetusta tarjosivat amerikkalainen historioitsija Joanna ”Jo” Guldi (Southern Methodist University, Dallas) ja ruotsalainen mediahistorian dosentti, lehtori Johan Jarlbrink Uumajan yliopistosta.⁸ Jo Guldi saapui tammikuista kylmää hohkavaan Ouluun lähes suoraan Teksasista. Guldi on syventynyt erityisesti Iso-Britannian 1800-luvun ja sen infrastruktuurin historiaan ja ollut aktiivisesti kehittämässä digitaalisen historiantutkimuksen sovelluksia. Erityisen tunnettu on hänen yhdessä David Armitagen kanssa kirjoittamansa *The History Manifesto*, jossa he hahmottavat historiantutkimukselle uudistuvaa yhteiskunnallista merkittävyyttä. Heidän argumenttinsa ponnistaa keskeisesti digitaalisen aikakauden massiivisista aineistoista, jotka mahdollistavat historiallisten muutosten haltuunoton entistä pidemmällä aikajänteellä.⁹

Opetuskiertueen esikuvana toimi Ruotsissa 1980-luvun alussa toteutettu kiertävä tai oikeastaan ”lentävä symposium”, *Det flygande symposiet*, jonka voimin teknologian historiaa vakiinutettiin sikäläiseen akateemiseen maailmaan. Tutkijaryhmä tuumi, että oli parasta ja varminta kertoa uutuudesta (*teknikhistoria*) nuoremmalle tutkijapolvelle viemällä symposium heidän luokseen. Esiintyjinä Lundista Uumajaan kiersivät alan kotimaiset kellokkaat ja edistäjät sekä kaksi tunnettua kansainvälistä tutkijaa. Uutta avaava opetus sai vahvasti tukea lähinnä tekniikan museotoiminnalta. Teknologian historian kasvattina Mats Fridlund muisti tämän harvoin sovelletun opetusmuodon, jota päivitimme digitaalisen historiantutkimuksen tarpeisiin kotimaassa.¹⁰

Kiertueen tarkoitus oli innostaa, jakaa tietoja digitaalisesta historiantutkimuksesta ja vahvistaa tietokoneavusteisen historiantutkimuksen osaamista suomalaisten historiantutkijoiden keskuudessa. Ideana oli lisäksi edistää paikal-

Digitaalisen historiantutkimuksen opetuskiertue paikallisine järjestäjineen alkuvuonna 2018:

MA-TI 29.–30.1.

Oulun yliopisto, Kaisa Vehkalahti

KE 31.1.

Jyväskylän yliopisto, Pasi Nevalainen

TO-PE 1.–2.2.

Itä-Suomen yliopisto, Antti Härkönen

MA-TI 5.–6.2.

Turun yliopisto/t, Heli Paalumäki

KE 7.2.

Tampereen yliopisto, Risto Turunen

TO-PE 8.–9.2.

Helsingin yliopisto, Virva Liski ja Henri Hannula

Kiertueen opettajat: Tero Aalto, Mats Fridlund, Johan Jarlbrink, Jo Guldi, Mila Oiva ja Petri Paju.

lista verkostoitumista, tuoda erilaista osaamista – kuten historiantutkijoiden ja IT-osaajien taitoja – yhteen uudenlaisen tutkimusyhteistyön aikaansaamiseksi. Tällä hetkellä yliopistoilla on epätasaisesti resursseja uusien tutkimusalueiden kehittämiseen. Kiertueen tarkoituksena oli tasoittaa näitä eroja ja siten syventää valtakunnallista keskustelua.

Tartuimme samalla moniin ajankohtaisiin keskusteluihin. Historiantutkijat voivat digitaalisten analyysiohjelmien avulla entistä tehokkaammin ja systemaattisemmin esimerkiksi louhia tietoja miljoonia sanomalehtisivuja sisältävistä verkkotietokannista. Suomessa tällaisia mahdollisuuksia tarjoavat tunnetusti Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot.¹¹ Keskustelua digitalisoitumisesta, niin

8. Ks. esim. Johan Jarlbrink, *Telegrafens på distans. Ett digitalt metodexperiment. Scandia* 84 (2018), 9–35.

9. Ks. Jo Guldi, *The History of Walking and the Digital Turn. Stride and Lounge. Journal of Modern History* 84 (2012), 116–144; Jo Guldi & David Armitage, *The History Manifesto*. Cambridge University Press 2014. Päivitetty versio, 2015, <http://history-manifesto.cambridge.org/> (26.2.2019); Jo Guldi, *Critical Search. A Procedure for Guided Reading in Large-Scale Textual Corpora. Journal of Cultural Analytics*. December 20 (2018).

10. Svante Lindqvist & Per Sörbom, *Det flygande symposiet. Daedalus. Tekniska Museets Årsbok 1982*, 31–34. Ks. Daedalusvuosisikirjat digitoituna, <http://digitalamodeller.se/modell-2-daedalus/introduktion/> (26.2.2019). Ks. myös Svante Lindqvist, *How to Establish an Academic Discipline. A Swedish Experience. Technology and Culture* 52 (2011), 233–245.

11. Kansalliskirjaston Digitaaliset aineistot, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu> (26.2.2019).

sen valtavista mahdollisuuksista kuin todellisista uhkakuviosta, käydään oman alan näkökulmasta jatkuvasti eri ihmistieteissä ja muistiorganisaatioissa.¹²

Opetus kiertueella alkoi johdannolla digitaaliseen historian tutkimukseen, aihepiiriin historiaan ja esimerkeillä. Jo Guldi puolestaan harjauttanut yleisöä aihehallinnus (*topic modelling*)-menetelmän käyttöön brittiläisen parlamentin digitoitujen aineistojen tutkimisessa. Aihehallinnus tarkoittaa jonkin tekstikokonaisuuden keskeisten aiheiden hahmottamista. Menetelmässä algoritmi laskee tilastollisesti tekstin keskeisten termien yleisyyttä ja läheisyyttä toisiinsa nähden. Lisäksi hän puhui digitaalisen historian tutkimuksen ”lähivuosien tulevaisuudennäkymistä”, siitä mitä ja miten uusia avauksia kannattaa kehittää seuraavaksi. Hänen mukaansa jatkossa tarvitaan esimerkiksi teknologian suhteen kriittisiä historian tutkijoita, jotka teoretoisivat digitaalista historian tutkimusta ja erittelevät sen antia laajemmalle historian tutkimuksen kentälle.

Opetukseen sisältyi myös omaan kokeilemiseen ja tekemiseen kannustavaa työpajatyöskentelyä. Näissä ryhmissä aiheina oli syventyä aihehallinnusmenetelmän tulosten tulkintaan, tehdä verkostoanalyysiä Gephi-ohjelmalla sekä kokeilla digitaalisten dokumenttien sisällön automaattista tekstintunnistusta (OCR-lukua) ja automaattisesti tunnistettujen paikkatietojen visualisointia kartalla. Lisäksi esiteltiin sanomalehtien puoli-automattista analyysiä ja toisessa ryhmässä tekstin uudelleenkäytön (esim. sanomalehtijuttujen toistojen) tunnistamista suomalaisissa sanomajä aikakauslehdissä Comhis-hankkeessa¹³ ja sen tuolloin vastikään julkaistun, kaikille avoimen tietokannan käyttöä tutkimuksessa.¹⁴

Projektiryhmä (Fridlund, Oiva, Paju) vastasi kaikkialla tarjottavan ohjelman koostamisesta ja paikalliset järjestäjät kutsuivat paikalliset esitelmöitsijät. Yksi järjestäjistä (Oiva) koordinoi järjestelyjä kansallisesti ja järjesti kiertueen yhteistyössä paikallisten yhteistyöhenkilöiden kanssa.

Kiertueen jäsenet luennoivat ja opettivat ja siirtyivät paikkakunnalta toiselle melko tiiviini aikataulun mukaan. Kiertuekokemus oli suurimmalle osalle uusi ja innostava, joten se osaltaan säilytti ilmapiirin hyvänä. Huumori auttoi jaksamaan tavalliseen arkeen verrattuna rasittavaa aikataulua. Jokaisella paikkakunnalla törmättiin esitysten kanssa lähinnä kannettavien Mac-koneiden kanssa vaihteleviin pieniin tietotekniisiin pulmiin.

Paikalliset esitelmänpitäjät ja keskustelut tarjosivat lisätietoa ja vaihtelua kiertueen opettajille. Kiertueen aikana kävi selväksi, että Suomen yliopistoissa tehdään kiinnostavaa ja laadukasta digitaalista historian tutkimusta ja ymmärretään laajasti digitaalisuuteen liittyvää ongelmakenttää. Oli valaisevaa huomata, kuinka eri yliopistoissa on erilaisia vahvuusalueita: esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston vahva geospaatialisten menetelmien osaaminen tuli selkeästi esiin. Tämä herätti ajatuksen, että voisi olla hyödyksi koko alalle tuoda osaamista jollakin tavalla yhteen. Näin pyörää ei tarvitsisi keksiä uudelleen eri puolilla, ja historioitsijat voisivat keskittyä viemään yhdessä alaa eteenpäin. Ajatuksen innoittamana ensimmäisenä askeleena Agricola-verkkoon avattiin syksyllä 2018 Digitaalinen historia -foorumi.¹⁵

Kiertueen esitelmien ja kahvitaukojen aikana käydyt keskustelut toivat esiin historioitsijoille yhteisiä tarpeita digitoida laajoja asiakirjakokonaisuuksia, oppia itse digitoimaan lähteitä, ja jakaa jo koottuja ja digitoituja aineistoja. Monissa puheenvuoroissa toistui tarve kehittää opettajien ja tutkijoiden digitaalisten menetelmien tuntemusta ja niiden lisäämistä metodikursseihin kuten myös ajatus digitaalisten lähteiden vaatimasta omanlaisesta lähdekritiikistä. Digitaalinen lähdekriittisyys ja pelkäämätön suhtautuminen uusiin ohjelmiin nostettiin esiin oleellisina työelämätaitoina, joita tulisi iskostaa opiskelijoille. Tapaamisissa myös saman yliopiston tutkijat oppivat lisää oman kampuksen osaamisesta ja tarpeista.

12. Ines Matres, Mila Oiva & Mikko Tolonen, In Between Research Cultures. The State of Digital Humanities in Finland. *Informaatiotutkimus* 37 (2018), 37–61.

13. Suomen Akatemian rahoittaman Comhis-konsortion koko nimi on Computational History and the Transformation of Public Discourse in Finland, 1640–1910.

14. Turun Comhis-hankkeen tietokanta Text Reuse in Finnish Newspapers and Journals, 1771–1920. Ks. <http://comhis.fi/clusters> (26.2.2019).

15. Agricolaverkon Digitaalinen historia -foorumi, <https://agricolaverkko.fi/keskustelu/viewforum.php?f=22> (17.2.2019).

Yksi ongelma on, että monesti historioitsijoiden kohtaamat tietotekniset ongelmat ovat heille (meille) työläistä selvittää. Tietojenkäsittelyn tutkijoille samat ongelmat taas ovat liian arkisia, jotta niiden ratkaiseminen kiinnostaisi heitä. Useilla historiantutkijoilla olisi siis tarvetta it-tukeen, joka voisi auttaa soveltamaan olemassa olevia ohjelmia, ja saada tukea aineiston valmistamisessa esimerkiksi yliopiston it-tuen tai kirjaston palveluna.

Jotakin selviää roadshow-tyyppisen kiertueen kehittämiskohteita nousi esiin. Kaikkien osapuolien huolellinen valmistautuminen etukäteen on avainasemassa, jotta tutkija/opiskelija ehtisi lyhyessä ajassa tehdä jotakin itse. Ennalta ladatut tietokoneohjelmat tulisi saada toimimaan, mieluiten omalla tutulla tietokoneella, ja mahdollinen aineiston sopivuus (formaatti, muokkaus) kannattaa varmistaa.

Yleisöä opetukselle kertyi yhteensä arviolta noin 180 henkeä, joista valtaosa historiantutkijoita tai jatko-opiskelijoita. Kuulijat jakautuivat melko tasaisesti eri yliopistoihin. Joissakin paikoissa mukaan saatiin useita historian professoreita. Sen sijaan historia-alojen ulkopuolisia asiantuntijoita oli mukana niukasti. Aihepiirin tärkeydestä tuntui vallitsevan vankka yksimielisyys, mutta skeptisempiä on totta kai vaikea saada paikalle tämäntapaisiin tilaisuuksiin. Esimerkkinä kurssin vaikutuksista professori Pasi Ihalainen (JY) totesi, että se sai hänet pohtimaan digitaalisten ihmistieteiden julkaisukanavien tilannetta perinteisempien rinnalla ja kehottamaan johtamaansa Julkaisufoorumin paneelia 23 kiinnittämään tähän huomiota. Vuoden 2019 alussa voimaan tullessa uudessa luokituksessa digitaalisen historian julkaisut ovatkin entistä vahvemmin mukana.

Kiertueen jälkeen pidimme siitä yhteisesityksen pohjoismaisessa digitaalisten ihmistieteiden konferenssissa (DHN-18) Helsingissä maaliskuussa 2018. Aihe herätti kiinnostusta ja useita kehitysehdotuksia ja -ajatuksia. Monitieteisen yleisön joukosta toivottiin monenlaista lisäosaa opetukseen, esimerkiksi tilastojen laatimisen

opettamista, samoin kysyttiin, miksemme tarjonneet laajemmin Digital humanities -opetusta. Tällaista laajempaa, systemaattista kiertävää koulutusta olisi kenties jatkossa hyödyllistä kehittää. Todistimme joka tapauksessa, että tämäntapainen opetuskiertue on tehtävissä suhteellisen kevyillä järjestelyillä ja ripeässä aikataulussa ja sujuu yllättävän hienosti.

Työpaja jatkoprojektien toteuttamiseen

Opetuskiertueen tulosten pohdinta synnytti ajatuksen jatko työskentelystä. Projektiryhmä päätti järjestää kiertueen jatkoksi tiiviin työpajan. Aivan keskeinen työpajan tavoite oli luoda kotimaisille historiantutkijoille mahdollisuus edistää heidän digitaalisiin menetelmiin soveltuvia mutta puoli-valmiita tutkimusideoitaan vauhdilla eteenpäin ja tuottaa ensimmäiset julkaisut aihepiiristä. Aiemmin hankkeessa ja myös opetuskiertueellamme oli todettu, että uudelle tutkimussuuntaukselle tarvitaan lisää hyvää ja varsinkin kotimaista, julkaistua tutkimusta, siis esimerkkejä joita voisi käyttää vaikkapa opetuksen tukena.¹⁶

Toisaalta kiertueen tavoitteista (vain) yksi vaati selvästi lisää huomiota ja työtä toteutuakseen kunnolla. Tämä sivuun ajautunut idea oli ajatus tuoda yhteen erilaista osaamista, kuten historian-tutkijoiden ja IT-osaajien taitoja, etenkin paikallisesti ja näiden tutkimusyhteistyön edistäminen. Tällainen yhteensaattaminen olisi vaatinut melko paljon lisää etukäteistä valmistelua, sillä alat ovat perinteisesti niin erillään toisistaan. Useimmissa yliopistoissa yleisössä ei näkynyt IT-laitosten tutkijoita tai opiskelijoita eikä tieto kiertueesta ollut heitä luultavasti edes tavoittanut. Näillä ajatuksin lähdimme entistä suunnitelmallisemmin saattamaan yhteen IT-alan ja historiantutkimuksen asiantuntijoita ja samalla syventämään hands on- tai itse tekemisen lähestymistapaa.

Opetuskiertueen pohjalta ideoitu Digital history Finland -workshop järjestettiin Mila Oivan koordinoimana Aalto-yliopistossa Otaniemessä toukokuun puolivälissä. Yhteensä parikymmentä henkeä vietti aikaa tiiviisti toistensa ja kannettavien tietokoneiden äärellä keskiviikon iltapäivän

16. Kirjallisuutta on jonkin verran kotimaisilla kielillä. Ks. Kimmo Elo (toim.) *Digitaalinen humanismi ja historiatieteet*. Historia Mirabilis 12. Turun Historiallinen Yhdistys 2016; Jessica Parland-von Essen & Kenneth Nyberg, *Historia i en digital värld*. Verkkokirja, 1. (2014) and 2. versio osoitteessa <http://dighist.se/> (22.5.2018). Ks. myös Mikko Tolonen & Leo Lahti, *Digitaaliset ihmistieteet ja historiantutkimus*. Teoksessa Matti O. Hannikainen, Mirka Danielsbacka & Tuomas Tepora (toim.) *Menneisyyden rakentajat. Teoriat historiantutkimuksessa*. Gaudeamus 2018, 235–258.

alusta seuraavaan iltapäivään. Kokoontuminen oli siis ajallisesti melko lyhyt, mutta intensiivinen ja juuri sopiva siihen, että keskittynyt vuorovai-
kutus ja työnteko säilyivät pääasiana läpi semi-
naarin.

Työpajaan ilmoittautuneet tutkijat kuvasivat ilmoittautumisen yhteydessä käyttämänsä aineis-
tot ja tutkimuskysymykset, joiden pohjalta jär-
jestäjät ehdottivat sopivia tutkimusmenetelmiä
ja työpareja. Mukaan saatiin historioitsijoiden
lisäksi tietojenkäsittelytieteilijöitä, kieliteknolo-
geja ja verkosto- ja aihehallinnusmenetelmien
asiantuntijoita. Suurin osa ryhmistä sai suoritet-
tua suurimman osan tietokoneavusteisesta ana-
lyysistä tiiviin työpajan aikana, vaikka työsken-
tely kohti yhteisjulkaisua jatkuikin myöhemmin.
Ainoastaan yksi työryhmä ei onnistunut saamaan
aikaan toimivaa analyysia johtuen aineiston
metatietojen ongelmista. Myös tämä sinänsä
harmittava seikka synnytti tärkeää keskustelua
metadatan koostamisen ongelmakohdista.

Opetuskiertueemme kanssa lähes samanai-
kaisesti digitaalisten ihmistieteiden ja historian-
tutkimuksen opetus on laajentunut eri puolille
Suomea. Asiaa on edistänyt seminaarilla myös
Suomen Historiallisen Seuran digitaalisen his-
toriantutkimuksen jaosto syyskesällä 2018. Hel-
singin yliopiston historian digiloikka -hanke,
erityisesti FT Kati Katajisto, hoiti seminaarin käy-
tännön järjestelyt. Mainittu jaosto, jota luotsaa
akatemiaprofessori Hannu Salmi, ottaa mieluusti
vastaan ehdotuksia alan kehittämiseksi.

Koemme, että onnistuimme roadshow-kier-
tueella ja työpajalla saamaan aikaan pienen
muutoksen suomalaisessa historiantutkimuksen
kentässä. Useammassa yliopistossa on alettu jär-
jestää digitaalisten menetelmien opetusta aikai-
sempaa tarmokkaammin. Myös aikaisemmin

mainittu digitaalisten ihmistieteiden julkaisujen
JUFO-luokituksen parantuminen on merkittävä
askel.

Lopuksi

Opetuskiertueemme osoitti, että tämänkaltainen
opetus toimii: se havaittiin monin tavoin kannat-
tavaksi ja vei digitaalisen historiantutkimuksen
sanomaa ja toimintaa eteenpäin. Toisaalta pro-
jekteissa työn jatkuvuus muodostuu usein hei-
koksi, joten vaikutuksesta paljon jää nähtäväksi.
Silti opetusmenetelmää kannattaa harkita myös
jatkossa, kun on tavoitteena tarjota jonkin tutki-
musalueen uusia virikkeitä yliopistoihin kansal-
lisesti. Kenties opetuskiertue ja samantapainen
ylipaikallinen verkko-opetus voisivat täydentää
toisiaan yliopistojen historia-alojen kansallisina
opetustapoina.

Kiertue eittämättä kannatti historia-alan kan-
nalta, mutta hankkeen yliopistolaitokselta saama
rakenteellinen palaute oli lähinnä murskaava.
Hankkeen lähtöpaikka, teollistumisen historian
tenure-professori, jossa Mats Fridlund toimi,
ajettiin alas Aalto-yliopistossa vuonna 2018.
Tenure-arviossa tässä kuvattu opetus- ja vaiku-
tustoiminta ei ilmeisesti painanut lainkaan. Ope-
tuskiertueen alun perin ideoinut Mats Fridlund
aloittaa Göteborgin yliopiston Digihum-keskuk-
sen varajohtajana keväällä 2019.

FT, dosentti **Petri Paju** toimii tutkijatohtorina kulttuu-
rihistorian oppiaineessa Turun yliopistossa.

Sähköposti: petpaju@utu.fi.

FT **Mila Oiva** toimii tutkijatohtorina kulttuurihistorian
oppiaineessa Turun yliopistossa.

Sähköposti: milaov@utu.fi.